

МОНГОЛ УЛС
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

20... он... дугаар
сарын...-ны өдөр

Дугаар ХЭГ/101

Улаанбаатар-12
Утас: 260817
Факс: 976-11-310011

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА
Г.ЗАНДАНШАТАР ТАНАА

Мэдээлэл хүргүүлэх тухай

Улсын Их Хурлын намрын ээлжит чуулганы нэгдсэн хуралдаанд хийх газрын шинэтгэлийн бодлого, газрын харилцааны цахим системийн талаарх Ерөнхий сайдын мэдээллийг хавсралтаар хүргүүлж байна.

Хавсралт ..... хуудастай.

Монгол Улсын сайд,
Засгийн газрын Хэрэг
эрхлэх газрын дарга

Ц.НЯМДОРЖ

000225000819

ГАЗРЫН ШИНЭТГЭЛИЙН БОДЛОГО, ГАЗРЫН ХАРИЛЦААНЫ ЦАХИМ СИСТЕМИЙН ТАЛААР УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ЧУУЛГАНЫ НЭГДСЭН ХУРАЛДААНД ХИЙХ МЭДЭЭЛЭЛ

Нэг. Газрын шинэтгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэх талаар

Монгол Улсын Их Хурлаас батлан гаргасан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын 3.6-д “Ухаалаг, иргэн төвтэй газрын нэгдмэл удирдлага, менежментийн тогтолцоог хэрэгжүүлэх замаар тэгш байдал, шударга ёс, үндэсний эдийн засгийн аюулгүй байдал, тогтвортой хөгжлийг хангана” гэж, “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 3.7-д “Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын нэгдмэл удирдлага, менежментийн тогтолцоог бэхжүүлж, иргэдийн орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлнэ” гэсэн зорилтуудыг дэвшүүлсэн.

Газрын шинэтгэлийн бодлогын хүрээнд газрыг төлөвлөх, бүртгэх, ашиглах, хамгаалах, нөхөн сэргээх, хяналт тавих тогтолцоог бүрдүүлэх, газрыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах нөхцөл, боломжийг нэмэгдүүлэх, төрийн өмчийн газрын ашиглалт, хамгаалалтыг сайжруулах, газрын нэгдсэн төлөвлөлт, бүртгэлээр дамжуулан салбар хоорондын уялдааг хангах, газрын эрхийг Иргэний хуулийн суурь эрхийн зохицуулалттай нийцүүлэх, хоёр ба түүнээс дээш өмчлөгчтэй орон сууц болон бусад барилгын өмчлөгчдийн газрын эрхийг баталгаажуулах, төрийн үйлчилгээг цахим системээр ил тод, түргэн шуурхай зохион байгуулах зэрэг ажлуудыг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байна.

Энэ хүрээнд газрын салбарын хууль, эрх зүйн орчныг сайжруулах зорилгоор Газрын багц хуулиуд (Газрын ерөнхий хууль, Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хууль, Кадастрын тухай хууль, Газрын төлбөрийн тухай хуулиудын шинэчилсэн найруулга, Нийгмийн зайлшгүй хэрэгцээг үндэслэн газар чөлөөлөх тухай анхдагч хуулийн төсөл), Орон зайн өгөгдлийн дэд бүтцийн тухай анхдагч хуулийн төсөл, Геодези, зураг зүйн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулж байна.

Хууль, эрх зүйн орчин шинэчлэгдсэнээр газрын салбар дахь төлөвлөлтгүй газар олголт, давхардал арилж, газрын ашиглалт, хамгаалалт бүрэн хэрэгжих, улмаар газар зохион байгуулалт, хот байгуулалтын уялдааг хангах, газрын доройтол, газрын төлөв байдлын үзүүлэлтэд чанарын өөрчлөлт хийгдэх, иргэд, олон нийтийн оролцоо нэмэгдэж, хүнд суртал, газрын маргаан буурах боломж бүрдэх юм.

Түүнчлэн Газрын шинэтгэлийн үндэсний хорооны 2021 оны 2 дугаар тогтоолоор “Үндэсний орон зайн өгөгдлийн дэд бүтэц байгуулах арга хэмжээний төлөвлөгөө”, “Орон зайн мэдээллийн суурь 18 өгөгдлийн хүрээ”-г баталсан. Энэ хүрээнд Монгол Улсын газрын харилцаа, барилга, геодези, зураг зүйн салбарт мөрдөж байгаа норм, дүрэм, журам болон байр зүйн зургийн суурь орон зайн өгөгдлийн бүтэц, агуулгад үндэслэн Орон зайн өгөгдлийн 18 багц стандартыг 2021 оны 7 дугаар сард улсын хэмжээнд хүлээн зөвшөөрч, үндэсний стандарт болгон батлуулаад байна.

Өнөө үед салбарын технологийн дэвшилд аж үйлдвэрийн дөрөвдүгээр хувьсгалын шинэ туршлага хүчтэй нөлөөлж, иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагууд орчин үеийн дэвшилтэт техник, технологи (ухаалаг гар утас, түүнтэй адилтгах төхөөрөмж зэрэг)-ийг ашиглан төрөл бүрийн контент гаргах, сургалт, судалгаа

хийх, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг бий болгох, хөгжүүлэх явдал түгээмэл байна. Энэ хэрээр байрлалд суурилсан орон зайн тоон өгөгдөл, мэдээллийн ач холбогдол нэмэгдэж, түүнд тулгуурласан нэгдсэн системийг байгуулан нийтийн болон албан хэрэглээнд нэвтрүүлэх зайлшгүй хэрэгцээ, шаардлага үүсэж байна.

Орон зайн өгөгдлийн дэд бүтэц нь байгууллагуудын чиг үүрэг, байрлалыг үл хамааран нэг удаа бүрдүүлсэн мэдээллийг төрөл бүрийн үйл ажиллагаанд олон удаа ашиглах, шинэчлэх боломжийг бий болгодог.

Монгол Улс үндэсний орон зайн өгөгдлийг ашиглахад шаардлагатай цаг хугацаа, өртгийг бууруулах замаар шийдвэр гаргах, бодлого боловсруулах үйл явцыг илүү боловсронгуй болгох боломжтой болсон төдийгүй төрийн дийлэнх байгууллагууд орон зайн мэдээллийн талаарх ойлголттой, өдөр тутмын үйл ажиллагаандаа өргөн ашиглаж эхэлсэн нь давуу талтай юм.

Олон улсад орон зайн өгөгдөл, мэдээлэлд тулгуурлан улс орны бүтээн байгуулалт, дэд бүтцийг төлөвлөх, барьж байгуулах болон байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх, гамшгийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх, аврах, хор уршгийг арилгах зэрэг эдийн засаг, нийгмийн гол хүчин зүйлсийг урьдчилан тооцох, төлөвлөх үйл ажиллагааг нэгдсэн платформоор дамжуулан хэрэгжүүлж байна.

Мөн байрлалд суурилсан орон зайн өгөгдөл, мэдээллийг статистикийн болон бусад бүх төрлийн тоон өгөгдөл, мэдээлэлтэй нэгтгэн анализ дүгнэлт хийж, төрийн үйлчилгээний болон бизнесийн шинэ санааг боловсруулан хэрэгжүүлэхэд ашиглан үр ашгийг нь хүртэж байгаа туршлага түгээмэл байна.

Орон зайн өгөгдлийн дэд бүтцийг 1990 оноос хойш 100 гаруй улсад байгуулан хэрэгжүүлж байгаа бөгөөд АНУ, Австрали болон Европын ихэнх улс орнууд үндэсний орон зайн өгөгдлийн дэд бүтцийг хөгжүүлэхэд чиглэсэн төсөл, хөтөлбөрүүдийг үе шаттайгаар амжилттай хэрэгжүүлж ирсэн. Гадаад улс, орнуудын хувьд төрийн болон олон нийтийн байгууллага, иргэдэд орон зайн өгөгдөл, мэдээллийг зохих эрхийн хүрээнд чөлөөтэй хайх, хандах, хэрэглэх боломжийг бүрдүүлсэн байдаг төдийгүй үр өгөөжийг хүртэж эхэлсэн нь өнөөгийн дэвшилтэт техник технологийг ашигласан, шинэлэг шийдэл бүхий бизнесийн загваруудыг хөгжүүлж байгаагаас тодорхой харагдаж байна.

Иймд байрлалд суурилсан орон зайн өгөгдлийн дэд бүтцийг хөгжүүлэх, орон зайн өгөгдөл, мэдээллийг бүрдүүлэх, боловсруулах, хадгалах, хамгаалах, түгээх, хэрэглэх, үйл ажиллагааг нэгдсэн удирдлага, зохион байгуулалтаар хангах, хяналт тавих болон орон зайн өгөгдөл, мэдээллийг бүрдүүлэгч, хэрэглэгчийн үйл ажиллагаа, харилцааг зохицуулах, иргэдэд шуурхай, чирэгдэлгүй үйлчилгээ үзүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх, улмаар төсвийн үргүй зардал, давхардсан хөрөнгө оруулалтыг арилгах зорилгоор орон зайн өгөгдлийн дэд бүтцийн эрх зүйн орчныг бий болгох зайлшгүй шаардлагатай байна.

Хоёр. Газрын удирдлагын нэгдсэн цахим системийн талаар

Монгол Улсын Засгийн газар “Газрын нэгдмэл сангийн удирдлагын нэгдсэн цахим системийг хэрэглээнд нэвтрүүлэх тухай” 2020 оны 110 дугаар тогтоолыг гарган, хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

Уг систем нь газрын харилцааны цогц үйл ажиллагааг салбар бүрийн оролцоог хангасан нэгдсэн стандарт, арга зүйгээр эрхлэх үндсэн чиг үүрэг бүхий байрлалд суурилсан, өгөгдөл, дүн шинжилгээ хийх, боловсруулах цахим систем, мөн өгөгдөл, мэдээллийг хадгалах, түгээх зориулалт бүхий техник хангамж, мэдээллийг түргэн, шуурхай, найдвартай солилцох өндөр хурдны дэд бүтэц зэргээс бүрдсэн нэгдсэн цахим систем юм.

Газрын удирдлагын цахим систем нь дараах 7 системээс бүрдэнэ. Үүнд:

1. Мониторингийн нэгдсэн систем;
2. Төлөвлөлтийн нэгдсэн систем;
3. Газрын биржийн цахим систем;
4. Газрын үнэлгээ, татвар, төлбөрийн нэгдсэн систем;
5. Кадастрын нэгдсэн систем;
6. Хот байгуулалтын кадастрын мэдээллийн систем;
7. Хаягийн мэдээллийн систем.

Дээрх цахим системүүд нь өгөгдөл цуглуулах, боловсруулах, дүн шинжилгээ хийх, мэдээлэл түгээх зэрэг боломжуудыг багтаасан үндсэн цогц 7 цахим систем болон эдгээрт дэмжлэг үзүүлэх геодезийн болон суурь судалгааны гэсэн 2 мэдээллийн сангаас бүрддэг. Мөн дээрх бүх мэдээллийг иргэд, олон нийт, аж ахуйн нэгжүүдэд хүргэх Геопорталыг үйл ажиллагаанд оруулаад байна.

1. Мониторингийн цахим систем

Газрын харилцааны талаар иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээ, цахим системийг байгуулах ажлыг 2016 оноос санаачлан хэрэгжүүлж, улсын хэмжээнд нийт нутаг дэвсгэрийг хамарсан мониторингийн сүлжээ бүхий Газрын мониторингийн үндэсний цахим системийг хэрэглээнд нэвтрүүлээ. Энэхүү цахим системд газрын нэгдмэл сангийн бүх ангиллын газар буюу бэлчээрийн газрын 8310, тариалангийн газрын 2190, хадлангийн газрын 258, хот, суурин газрын 1556, ой, усан сангийн газрын 212, тусгай хэрэгцээний газрын 120 цэг буюу нийт 12646 цэгийн анхдагч мэдээллийг байгуулж, мэдээллийн санг үүсгээд байна.

Мөн улсын хэмжээнд бэлчээр болон хот тосгон, бусад суурин газрын мониторингийн 1000 цэгийн ерөнхий мэдээлэл, ургамлын бичиглэл, мониторингийн цэгийн хянан баталгааны дүгнэлт зэрэг мэдээллийг багтаасан хувийн хэрэг, хөрсний, агрохими, хүнд металл, эрүүл ахуй, дээжийн мэдээ, ургамлын бичиглэлийн ажлыг хийж, нэгдсэн нэг мэдээллийн санг үүсгэн ажиллаж байна.

Газрын төлөв байдал, чанарын мониторингийн цахим систем нь газрын харилцааны салбарын оролцогч талуудыг нийт нутаг дэвсгэрийг хамарсан өгөгдөл мэдээлэл, нэгдсэн арга зүйгээр хангаж, харилцан мэдээлэл солилцох, мөн зайнаас тандан судлах арга, технологийг ашиглан бэлчээрийн газрын доройтол, уур амьсгалын өөрчлөлт, цөлжилт, газар ашиглалт, газар ашиглалтын өөрчлөлтийг эрт үед нь илрүүлэх, үнэлэх, доройтлоос урьдчилан сэргийлэх, газрыг хамгаалах, нөхөн сэргээх зэрэг үйл ажиллагааг төвлөрсөн удирдлагаар хангах боломжтой нэгдсэн цахим систем юм. Энэхүү систем нэвтэрснээр газар өмчлөгч, эзэмшигч, ашиглагч тухайн газартаа түүний нөхцөл, нөөцөд бүрэн тохирсон үйл ажиллагааг эрхэлж, газар хамгаалах, нөхөн сэргээхэд чиглэсэн үүрэг, хариуцлагыг нь нэмэгдүүлэх, мэргэжлийн байгууллагууд газрын төлөв байдал, чанарын улсын болон захиалгат хянан баталгааны ажлыг цахим хэлбэрээр гүйцэтгэх, улмаар цаг хугацаа, зардал хэмнэх чухал ач холбогдолтой болсон.

Мөн төрийн өмчийн болоод иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын өмчилж, эзэмшиж, ашиглаж байгаа газрын төлөв байдал, чанарын өөрчлөлтөд үзүүлэх хүний болон байгалийн хүчин зүйлсийн нөлөөллийг богино хугацааны давтамжтай тодорхойлж, түүнд тохирсон газар зохион байгуулалтын арга хэмжээг цаг алдалгүй, оновчтой авч хэрэгжүүлэх боломж бүрдсэн.

2. Газар зохион байгуулалтын төлөвлөлтийн цахим систем

Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газраас 2020 онд Газар зохион байгуулалт, хот төлөвлөлтийн цахим системийг хэрэглээнд нэвтрүүлсэн бөгөөд уг систем нь газар зохион байгуулалт, хот төлөвлөлтийн төдийгүй бусад салбарын орон зайн төлөвлөлтийг боловсруулах, хэрэгжүүлэх, хяналт тавих үйл ажиллагааг иргэд, олон нийтийн оролцоотойгоор төрийн нэгдсэн удирдлага, хяналт дор цахимаар зохион байгуулах үүрэг бүхий систем юм.

Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд энэхүү системийг ашиглаж өөрсдийн салбарын орон зайн төлөвлөлтийг бусад салбарын төлөвлөлттэй харилцан уялдаатайгаар давхцал, зөрчилгүйгээр хийх боломжтой. Одоогийн байдлаар тус цахим системд газар зохион байгуулалт, хот төлөвлөлтийн 1900 гаруй баримт бичгийг зураг төслийн хамт тоон хэлбэрээр оруулан хэрэгжилтийг цахимаар зохион байгуулж байна.

Түүнчлэн иргэд, олон нийт орон зай, цаг хугацаанаас үл хамааран газар зохион байгуулалт, хот төлөвлөлтийн мэдээллийг цахимаар нээлттэй авах, газар эзэмших, өмчлөх, ашиглах, газрыг нөхөн сэргээх, хамгаалах чиглэлээр саналаа цахим хэлбэрээр өгөх боломжтой болсон бөгөөд систем ашиглалтад орсноос хойших жил гаруй хугацаанд цахимаар ирүүлсэн 10735 саналыг хүлээн авч шийдвэрлэсэн байна.

Уг систем нь газрын харилцааны бүхий л асуудал зөвхөн газар зохион байгуулалтын төлөвлөлтөөр дамжин хэрэгжих нөхцөлийг бүрдүүлсэн бөгөөд газрыг төлөвлөлтгүй, эмх замбараагүй олгосноос үүсдэг газрын зөрчил, маргаан, нийтийн эрх ашгийг хохироох аливаа асуудлаас урьдчилан сэргийлэхээс гадна салбар хоорондын уялдаагүй байдлаас үүдэлтэй давхардсан төлөвлөлт, үргүй зардлыг бууруулах ач холбогдолтой юм.

3. Газрын биржийн цахим систем

Газар өмчлөх, эзэмших, ашиглах эрхийн дуудлага худалдаа, төсөл сонгон шалгаруулалтыг цахим хэлбэрээр түргэн, шуурхай, ил тод зохион байгуулах, газрын зах зээлийн үнийн мэдээ цуглуулж, нэгдсэн мэдээллийн сан бий болгох, иргэд, олон нийтэд үйлчлэх зорилгоор Газрын биржийн цахим системийг 2016 оноос эхлэн хэрэглээнд нэвтрүүлсэн бөгөөд тус системийг нийслэл, дүүргийн Газрын алба, 21 аймгийн Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газар, 330 сумын Газрын даамлууд үйл ажиллагаандаа ашиглаж байна.

Иргэн, хуулийн этгээд тус системээс Газрын кадастр, Газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө, Газрын төлөв байдал, Инженер-геологи, Гео-экологийн талаарх газартай холбоотой бүх төрлийн мэдээ, мэдээллийг, мөн газрын арилжаа, худалдаанд оролцогчид газрын дуудлага худалдаа, төсөл сонгон шалгаруулалт, зах зээлийн үнийн мэдээг нэгдсэн зохион байгуулалт дор түргэн шуурхай авч, газарт хөрөнгө оруулалт хийх боломжтой юм.

Уг системийг техник, технологийн хамгийн сүүлийн хувилбаруудыг ашиглан хөгжүүлсэн нь олон шат дамжлагагүй, түргэн шуурхай, энгийн ойлгомжтой зэрэг давуу талтай бөгөөд интернетэд холбогдсон компьютер, гар утас, таблет зэрэг төхөөрөмжүүдийг ашиглан цахим хаягаар болон гар утасны аппликейшнаар дуудлага худалдаа, төсөл сонгон шалгаруулалтад байршил харгалзахгүй оролцож байна. Тус системийг нэвтрүүлснээс хойш нийт 12000 үйлчилгээ авсан бөгөөд өдөрт дунджаар 600, жилд 180 мянга орчим хандалт хийж байна.

Газар өмчлөх, эзэмших, ашиглах эрхийн дуудлага худалдааг танхимаар зохион байгуулж байх үед жилд дунджаар 4 тэрбум төгрөг улсын төсөвт ордог байсан бол газрын биржийн цахим системийг ашиглан дуудлага худалдааг цахимаар зохион байгуулдаг болсноор улсын төсөвт орох орлогын хэмжээ нэмэгдсэн. Тухайлбал 2021 онд улсын хэмжээнд 2247 удаа газар эзэмшүүлэх эрхийн дуудлага худалдааг зохион байгуулж, 4156 иргэн, хуулийн этгээд хамрагдсан бөгөөд 9353.81 га газрыг иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад эзэмшүүлж, 10.6 тэрбум төгрөгийг улсын төсөвт төвлөрүүлсэн байна.

Газрын биржийн цахим системд нэмэлт хөгжүүлэлтийн ажлыг хийж гүйцэтгэсэн бөгөөд Газрын кадастрын мэдээллийн сантай холбож, газар өмчлөгч, эзэмшигчийн газар өмчлөх, эзэмших эрхээ дуудлага худалдаагаар худалдах хүсэлтийн дагуу дуудлага худалдааг зохион байгуулах боломжийг бүрдүүлээд байна.

4. Газрын үнэлгээ, татвар, төлбөрийн цахим систем

Газрын үнэлгээний цахим систем нь нэгдмэл сангийн 6 ангилал тус бүрийн газрын суурь үнэлгээг газрын үнэлгээнд нөлөөлөх хүчин зүйлс (цахилгаан, дулаан, бохир, цэвэр, авто зам, худаг, буудал, сургууль, цэцэрлэг, эмнэлэг гэх мэт)-ээр, газрын зах зээлийн үнийн мэдээг газрын биржийн цахим систем болон Монголын нотариатчдын танхимтай байгуулсан дундын мэдээллийн сангаар дамжуулан цуглуулж, түүнийг ашиглан автоматаар тооцоолох боломжтой систем юм.

2021 оны 12 дугаар сарын байдлаар улсын хэмжээнд нийт 878,817 нэгж газрын үнэлгээ хийсэн байна. Мөн газрын суурь үнэ, газрын дуудлага худалдааны анхны үнэ, газрын үнэлгээнд нөлөөлөх хүчин зүйлийн утга зэргийг газрын цахим системд нээлттэй болгож байршуулсан.

Түүнчлэн Татварын ерөнхий газартай хамтран дундын мэдээллийн сан байгуулж, газрын төлбөр, татвар, улсын тэмдэгтийн хураамж, үйлчилгээний хураамжийг ногдуулан, төлөлтийн мэдээг хүлээн авч, харилцан мэдээлэл солилцох боломжийг бүрдүүлсэн. 2021 онд газрын татвар, төлбөрийн системээр дамжуулан нийт 126.5 тэрбум төгрөгийн газрын төлбөр, 122 сая төгрөгийн газар, үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварыг тус тус ногдуулаад байна.

Иргэн, хуулийн этгээд цахим системийг ашиглан дээрх газрын төлбөр, албан татваруудыг төлөх боломжтой болсноор төрийн үйлчилгээг ил тод, нээлттэй, түргэн шуурхай, хүнд сурталгүй хүлээн авч байна.

5. Кадастрын цахим систем

Нийслэлийн 9 дүүрэг болон 21 аймаг, 330 сумын хэмжээнд газар өмчлөгч, эзэмшигч, ашиглагч нарын газрын бүртгэл, зураглалыг засварлаж, нэгдсэн

стандартад оруулан, цаасан хувийн хэрэг, материалыг тоон хэлбэрт шилжүүлж, байрлалд суурилсан Газрын кадастрын мэдээллийн сангийн нэгдсэн системийг нэвтрүүллээ. 2021 оны 3 дугаар улирлын байдлаар Газрын кадастрын мэдээллийн санд 469,231 өмчлөл, 432,556 эзэмшил, 5355 ашиглалтад олгогдсон газар бүртгэлтэй байна. Тус системийн нөөц хувилбарыг “Үндэсний дата төв” ТӨҮГ-т байрлуулан “ХУР”, “ДАН” системд холбох ажлыг зохион байгууллаа.

Монгол Улсын Засгийн газраас төрийн үйлчилгээг цахим хэлбэрт шилжүүлэх ажлын хүрээнд 2020 онд Газрын нэгдмэл сангийн удирдлагын цахим систем болон “Egazar” гар утасны аппликэйшнийг олон нийтийн хэрэглээнд нэвтрүүлсэн. Ингэснээр иргэд, олон нийт газартай холбоотой нийт 25 үйлчилгээг цахимаар авах боломж бүрдсэн. Мөн газрын кадастр, газар зохион байгуулалт, хот байгуулалт, геодези, зураг зүйн болон орон зайн өгөгдөл мэдээлэлтэй холбоотой нийт 64 бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг цахим хэлбэрт шилжүүллээ.

Дээрх цахим систем болон “Egazar” аппликешнийг ашигласнаар иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллагад тулгардаг газартай холбоотой олон асуулт, асуудал шуурхай шийдвэрлэгдэхээс гадна төрийн байгууллагын үйлчилгээний чанар, хүртээмж илүү сайжирч, ажлын ачаалал буурах ач холбогдолтой байна. Тухайлбал, нэг иргэн зөвхөн өргөдлийн явцаа мэдэхийн тулд газрын албанд 0.5-1 цагийг, түүнд үйлчилж байгаа албан хаагч 10 минутыг зарцуулдаг байсан бол цахимаар өөрийн хүссэн газраасаа хандаж, ердөө 2-3 минутын дотор үйлчилгээгээ авах, газрын эрхийн баримт бичгүүд болох газар эзэмших, ашиглах эрхийн гэрчилгээ, нэгж талбарын кадастрын зураг, газар эзэмшүүлэх, ашиглуулах гэрээг заавал гарын үсэг зуруулж, цаг хугацаа алдалгүйгээр цахимаар авах боломж бүрдсэн. Ийнхүү газрын гэрээ, гэрчилгээг цахимаар авдаг болсноор 2021 оны сүүлийн улиралд гэхэд 23017 иргэн, хуулийн этгээд цахимаар үйлчилгээ авсан байна.

Мөн газар эзэмших, ашиглах эрхийн улсын бүртгэлийн дугаарыг мэдээлэл солилцох дундын мэдээллийн сангаар дамжуулан автоматаар олгох боломжийг бүрдүүлж, 2021 оны 10 дугаар сарын 5-ны өдрөөс хэрэглээнд нэвтрүүлээд байна.

Түүнчлэн газрын нэгдмэл сангийн цахим системээр дамжуулан Монгол орны нийт нутаг дэвсгэрийг газрын үндсэн болон дэлгэрэнгүй ангиллаар бүртгэн зурагжуулж, хэмжээ, хил заагийг тодорхой болгон, түүний ашиглалтын байдал, газрын ангилал хоорондын шилжилт хөдөлгөөн зэргийг тогтмол хянаж, түүнд орсон өөрчлөлтүүдийг тухай бүр бүртгэн баталгаажуулах боломжтой болсон.

6. Хот байгуулалтын кадастрын мэдээллийн систем

Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн газар 2020 онд байрлалд суурилсан орон зайн мэдээлэл дээр өгөгдөл бүртгэх боломжтой Хот байгуулалтын кадастрын цахим системийг нэвтрүүлсэн. Системийг одоогоор 21 аймгийн төвийн сумын хэмжээнд ашиглаж байгаа бөгөөд барилга, байгууламж, тохижилт, ногоон байгууламж, инженерийн шугам сүлжээний мэдээллийг бүртгэж, иргэн, хуулийн этгээд нээлттэй харах боломжийг бүрдүүлсэн.

Тус системийг нэвтрүүлснээр 21 аймгийн төвийн сумын хэмжээнд 7947 барилга байгууламж, 521 байршилд 285.37 га талбай ногоон байгууламж, 209.2 км явган хүний зам, талбай, 59 км дугуйн зам, 241 дурсгалын хөшөө, баримал, 43 усан оргилуур, 174.8 км гудамж талбайн гэрэлтүүлэг, 224 байршилд 19.4 га талбайн авто зогсоол, мөн ус хангамжийн 433.11 км шугам, дулаан хангамжийн

263.98 км шугам, ариутгах татуургын 273.48 км инженерийн шугам сүлжээний мэдээллийг бүртгээд байна.

Энэхүү системээр шийдсэн нэг чухал асуудал нь иргэн, хуулийн этгээд барилга барих хүсэлт гаргахаас эхлээд архитектур төлөвлөлтийн даалгавар, барилгын ажлын эхлэх, үргэлжлүүлэх зөвшөөрөл, барилга, байгууламж ашиглалтад оруулах комиссын дүгнэлт гаргах зэрэг шат дараалсан үйл ажиллагааг цахим хэлбэрт шилжүүлж, нэг цэгт төвлөрүүлсэн явдал юм. Үүний үр дүнд эмх замбараагүй барилгажилтыг таслан зогсоох, хот байгуулалтын норм дүрмийг баримтлуулах (тухайлбал, газрынхаа 30 хувьд заавал ногоон байгууламжтай байх гэх мэт), барилгын ажлын хяналтыг сайжруулах, иргэд, олон нийтийн оролцоог хангах ач холбогдолтой байна.

Түүнчлэн төрийн байгууллагууд болон салбарын аж ахуйн нэгжүүдийн ажлын уялдаа холбоог сайжруулснаар барилга, байгууламж барих хүсэлтэй этгээд цахимаар асуудлаа шийдвэрлүүлэх боломжийг бүрдүүлсэн. Тухайлбал, 2021 оны 9 дүгээр сарын байдлаар 822 барилга барих хүсэлтийг цахимаар хүлээж авснаас 6 барилгын улсын комиссын дүгнэлт гарч, хүлээн авсан байна.

Ойрын хугацаанд уг системийг сайжруулж, боловсронгуй болгох, нийслэлийн мэдээллийг нэгтгэж, улсын хэмжээнд ашиглах зэрэг ажлуудыг үе шаттайгаар хийхээр төлөвлөж байна. Хот байгуулалтын кадастрт хамаарах мэдээллийг бүрдүүлснээр 3 хэмжээст, 4 хэмжээст кадастрыг хөгжүүлж, улс болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтыг оновчтой төлөвлөх, улсын бүртгэл болон татварын асуудал хариуцсан байгууллагуудтай холбох, улмаар үл хөдлөх хөрөнгийн зах зээлийг дэмжих чиглэлийг баримталж байна.

7. Хаягийн мэдээллийн цахим систем

Монгол Улсын Их Хурлаас 2013 онд баталсан Хаягжуулалтын тухай хууль болон Засгийн газрын тогтоолоор баталсан “Гудамж, зам, талбай, үл хөдлөх эд хөрөнгийг хаягжуулах журам”-д заасны дагуу 2013-2017 онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар улсын хэмжээнд 1:1000 масштабтай Хаягийн мэдээллийн санг байгуулах, 1:100 000 масштабтай хаягийн байр зүйн зургийг зохиох ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

2020 онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар “Улсын хэмжээнд хаягийн мэдээллийн нэгдсэн систем байгуулах” арга хэмжээг хэрэгжүүлж эхэлсэн бөгөөд 21 аймаг, 330 сум, нийслэлийн 9 дүүргийн хэмжээнд эрх зүйн харилцаа үүссэн нэгж талбар, барилгын хаяг, тухайн шатны Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлаар баталсан гудамжны нэр, дугаарыг журмын дагуу шалгаж засварлан, нэгдсэн стандартад оруулах байдлаар улсын хэмжээнд хаягийн мэдээллийн санг үүсгэсэн бөгөөд уг санд үндэслэн 1:1000 болон 1:100 000 масштабтай хаягийн байр зүйн зургийн мэдээллийг агуулсан, байрлалд суурилсан Хаягийн мэдээллийн нэгдсэн системийг улсын хэмжээнд хэрэглээнд нэвтрүүлээ.

Газрын нэгдмэл сангийн удирдлагын цахим системд Хаягийн мэдээллийн нэгдсэн системийн мэдээлэл болон газар зүйн нэрийн 1:100 000 масштабтай байр зүйн зургаас хайлт хийж, замчлах системийг хөгжүүлсэн бөгөөд хэрэглэгч газрын цахим системийн замчлах функцийг ашиглан хаягаас хаягийн хооронд замчлал бодуулах боломжтой юм.

Хаягийн мэдээллийн нэгдсэн системд 2021 оны 3 дугаар улирлын байдлаар 21 аймаг, 330 сумын хэмжээнд хот, суурин газрын 49,826 гудамжтай холбогдсон 650,489 нэгж талбар, 283,995 барилгыг хаягжуулаад байна. Харин нийслэлийн хэмжээнд 8511 гудамж, 437,963 нэгж талбар, 15,382 барилгын орц гарцыг тус тус тодорхойлж шинэ хаяг олгон, цаашид хаягийг автоматаар олгох, баталгаажуулах боломжийг бүрдүүллээ.

Газрын харилцааны салбарт цахим шилжилт хийж, Газрын нэгдмэл сангийн удирдлагын нэгдсэн цахим системийг хэрэглээнд нэвтрүүлсний үр дүнд

- Улсын бүртгэлийн дугаарыг 14 хоногт олгодог байсныг систем автоматаар 1 секундэд;
- Газар эзэмших, ашиглах гэрээ, гэрчилгээ, кадастрын зураг, газрын төлөв байдал, чанарын хянан баталгааны дүгнэлтийг нууцлал бүхий (QR) кодтойгоор иргэд өөрсдөө хэвлэн авах боломжтой болсон. Үүний үр дүнд тус ажилд зарцуулах хугацаа 45 хоногоос 1 минут;
- Системд хэрэглэгчийн эрх олгох үйл ажиллагааг цахимжуулснаар тус ажилд зарцуулагдах хугацаа 14 хоногоос 1 хоног;
- Тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжүүд газрын хэмжилт, зураглалыг цахимаар нэгдсэн системд оруулах боломжийг бүрдүүлснээр зарцуулах хугацаа 14 хоногоос 1 минут болж тус тус багассан.

Түүнчлэн төрийн болон хуулийн этгээдийн нэр дээр бүртгэлтэй газар эзэмшигчийн мэдээллийг нээлттэй болгож, газрын харилцааны үйл ажиллагаанд төрийн албан хаагчид, хүнээс хэт хамааралтай байдлыг багасган, шаардлагагүй гарын үсэг, олон шат, дамжлагыг бууруулснаар авлига, хүнд суртлыг бууруулах ажилд томоохон дэмжлэг үзүүлэх юм.

Монгол Улсын Засгийн газраас хууль, эрх зүйн орчны шинэтгэлийг гүнзгийрүүлэх, урт болон дунд хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичигт тусгагдсан зорилт, арга хэмжээний хүрээнд “Нэг улс-Нэг газрын зураг” платформыг хөгжүүлж хэрэглээнд нэвтрүүлэх, хиймэл оюун ухаан, блокчейн болон газар зүйн мэдээллийн системд суурилсан гурав болон дөрвөн хэмжээст газар, үл хөдлөх хөрөнгийн бүртгэл, үнэлгээ, албан татвар, төлбөрийн нэгдсэн системийг олон улсын жишигт нийцүүлэн хөгжүүлэхээр зорьж байна.

Мөн цахим үйл ажиллагаатай газрын биржийг байгуулан газар хөгжүүлэх санг бүрдүүлж, газрыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах, зайнаас тандан судлах технологид суурилсан газар ашиглалтыг тодорхойлох ажлуудыг хийж гүйцэтгэхээр төлөвлөж байна.

Ингэснээр Монгол Улс тоон эдийн засагт шилжиж, үндэсний орон зайн өгөгдлийн дэд бүтцийг хөгжүүлэх, бэхжүүлэх, сүүлийн үеийн технологийн дэвшлийг ашиглах замаар төрийн байгууллагаас удирдаж, хэрэглэж байгаа орон зайн мэдээллийн сангуудыг нэгдсэн дэд бүтцэд оруулах, улмаар нотолгоонд суурилсан шийдвэр гаргахад дэмжлэг болж, аж үйлдвэр, технологийн хөгжлийн дэвшлийг түргэсгэх боломж бүрдэх юм.

-----oO-----